

πορούμε να τη χωρίσουμε σε πέντε περιόδους: **α)** από το 33 – 325 μ.Χ., δηλ. τή ρωμαϊκή εποχή.
β) από το 325 – 1346 μ. Χ. δηλ. τή βυζαντινή εποχή.
γ) από το 1346 – 1566 μ.Χ. δηλ. τήν εποχή τής Φραγκοκρατίας (Γενουατοκρατίας).
δ) από το 1566 – 1912 μ. Χ., δηλ. τήν εποχή τής Τουρκοκρατίας και
ε) από το 1912 μέχρι σήμερα.

Οι Άπαρχές (33 – 325 μ. Χ) - Έξάπλωση του Χριστιανισμού.

Η διάδοση και έξάπλωση του Χριστιανισμού στη Χίο καλύπτεται από ιστορικό σκότος μέχρι το 250 μ. Χ. που έχουμε τα πρώτα ασφαλή στοιχεία με το *Μαρτύριον* του Αγίου Ισιδώρου και τής Αγίας Μυρόπης. Ο Άγιος Ισιδωρος από τήν Αλεξάνδρεια τής Αιγύπτου, φτάνοντας στη Χίο, προσπαθεί να επικοινωνήσει με τήν τοπική χριστιανική κοινότητα, τής οποίας προϊστάται ο Πρεσβύτερος ή Επίσκοπος Φιλέρημος ή Φιλαρόνιος. Από το Μαρτυρολόγιο τουτο συμπεραίνουμε πώς η νέα πίστη διαδόθηκε στη Χίο πολύ νωρίς, χωρίς όμως να έχουμε περισσότερες και ασφαλέστερες πληροφορίες. Δύο ακόμη τεκμήρια κάπως μās διαφωτίζουν. Τό ένα είναι τό *μαρτύριον* τών τριών Χίων Παρθενομαρτύρων, τής εποχής τών διωγμών, οι οποίες τιμώνται στις 9 Ιουνίου και αναφέρονται στο Αγιολόγιο χωρίς ονόματα, χρονολογία και Συναξάρι. Αν υποθέσουμε πώς τό μαρτύριό τους συνέβη πρό του Αγίου Ισιδώρου, τότε μπορούμε να εικάσουμε ότι έχουμε, κατά τις αρχές τουλάχιστον του τρίτου αιώνα, χριστιανική κοινότητα στη Χίο, κατά τό μάλλον ή ήττον ανθηρή. Τό άλλο είναι η ύπαρξη Ναού και Βαπτιστηρίου στον Εμπορειό, τό οποίο χρονολογείται από τήν πρωτοχριστιανική εποχή (6^{ος} αιώνας περίπου) και φανερώνει με βεβαιότητα τήν παρουσία τής οργανωμένης Χιακής Εκκλησίας.

Όργάνωση τής Εκκλησίας τής Χίου. (Περίοδος 325 – 1346 μ. Χ.)

Ως ἀφετηρία τῆς β' περιόδου τῆς Εκκλησίας τῆς Χίου θεωροῦμε τὸ ἔτος 325 μ. Χ. γιὰ δύο βασικούς λόγους: α) Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος καθόρισε τίς περιοχές πού ἀποτελοῦσαν Ἐπισκοπές στήν Ελλάδα καί στά νησιά καί κατά πᾶσα πιθανότητα ὠρίσε καί τή Χίο ὡς Ἐπισκοπή μέ δικό της Ἐπίσκοπο καί β) κατά τὸ 325 μ. Χ. παρίσταται, κατά μία μαρτυρία, Ἐπίσκοπος Χίου, ὁ ὁποῖος φέρει τὸ ὄνομα Δωρόθεος, στήν Α' Οἰκουμενική Σύνοδο τῆς Νικαίας, γεγονός πού σημαίνει ὅτι ἡ Χιακή Εκκλησία εἶναι διοικητικά ὀργανωμένη, ἄν καί «*ὑπὸ τὸν Ρόδου*» Ἐπίσκοπο στή ἀρχή. Ἐκτοτε, συναντοῦμε Ἐπισκόπους Χίου νά συμμετάσχουν καί σέ ἄλλες Οἰκουμενικές Συνόδους, ὅπως:

Στήν Γ' Οἰκουμενική Σύνοδο (431 μ. Χ.) ὁ Χίου Ἐντρέχιος ἢ Εὐτρόχιος καί ἄργότερα ὁ Χίου Παράλιος.

Στήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο (451 μ. Χ.) ὁ Χίου Τρύφων, διαπρεπῆς ἱεράρχης.

Στήν ΣΤ' Οἰκουμενική Σύνοδο (680 μ. Χ.) ὁ Χίου Γεώργιος, καί

Στήν Ζ' Οἰκουμενική Σύνοδο (787 μ. Χ.) ὁ Χίου Θεόφιλος ἢ Θεοφύλακτος.

Περίοδος 1346 – 1566 μ.Χ. (Εποχή τῆς Φραγκοκρατίας).

Το 1261, μέ τή συνθήκη τοῦ Νυμφαίου, παραχωρήθηκε στούς Γενουάτες τὸ δικαίωμα ἱδρύσεως ἐμπορικοῦ σταθμοῦ. Στά 1346 ἔληξε οὐσιαστικά ἡ βυζαντινὴ περίοδος καί ἄρχισε ἡ Γενουατοκρατία ὑπὸ τοὺς ἀρχόντες Ἰουστινιάνι καί Μαόνα (Ἐμπορική Ἐταιρεία Γενουατῶν ἐυγενῶν, ἡ ὁποία ἐκμεταλλεῖτο τὸ νησί). Ἡ περίοδος αὐτὴ τῆς χιακῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας εἶναι ἡ χειρότερη. Ἀμέσως μετὰ τὴν κατάληψη τῆς Χίου καί τὸν θάνατο τοῦ ὑπάρχοντος Μητροπολίτου, ἡ Μαόνα, ὅπως προαναφέραμε, δέν δέχθηκε ἄλλον στή θέση του, παρά τὸ γεγονός ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἐξακολουθοῦσε νά χειροτονεῖ,

ἀνελλιπῶς, Μητροπολίτες Χίου καί νά διαμρτύρεται ἔντονότατα.

Τότε καθιερώθηκε ἀπό τούς Φράγκους ὁ θεσμός τοῦ «*Δικαίου*», δηλ. ἐνός Πρεσβυτέρου, διορισμένου ἀπό τό Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ὁποῖος διοικοῦσε τήν Εκκλησία τῆς Χίου. Ὅπου χρειαζόταν Ἐπίσκοπος ἐκεῖ «*ἐξυπηρετοῦσε*» τήν ἀνάγκη ὁ Λατῖνος Ἐπίσκοπος τοῦ νησιοῦ.

Ἡ Χίος, πολιτικά καί θρησκευτικά, υπέφερε τά πάνδεινα ἀπό τούς Λατίνους. Ἐκλείσαν ὀρθοδόξους ναούς, ἄρπαξαν ἄλλους καί τούς μετέτρεψαν σέ Ρωμαιοκαθολικούς, ἀπαγόρευσαν ὀρισμένες ἐκκλησιαστικές τελετές, ἐπέβαλαν κατά καιρούς ἀπολογισμό τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔργου τῶν Ὀρθοδόξων στό Ρωμαιοκαθολικό Ἐπίσκοπο, μετέτρεψαν Μοναστήρια σέ Ρωμαιοκαθολικά καί ἐπιδόθηκαν, γενικά, σέ ἓνα ἀνηλεῆ διωγμό τοῦ Ὀρθοδόξου Κλήρου καί προπαγάνδα στόν Ὀρθόδοξο λαό.

Περίοδος 1566 – 1912 μ. Χ. (Εποχή τῆς Τουρκοκρατίας)

Στίς 17 Ἀπριλίου τοῦ 1566 ὁ τουρκικός στόλος ἤλθε στή Χίο καί τήν κατέλαβε. Σύμφωνα μέ τό μουσουλμανικό νόμο δόθηκαν ὀρισμένα προνόμια πού ἀφοροῦσαν τή θρησκευτική ἐλευθερία τῶν κατοίκων. Σέ ἐλάχιστο χρόνο, τό 1567, ἐκδίδεται ὁ πρῶτος Ἀκτιναμές τοῦ Σουλτάνου Σελίμ του Β', ὁ ὁποῖος καταργεῖ τήν προνομιακή κατάσταση τῆς Χίου. Ἀργότερα ἐπέτρεψαν τήν ἐγκατάσταση τοῦ ὀρθοδόξου Μητροπολίτη Γαβριήλ Καλλικατζαροῦ, ὁ ὁποῖος ἤλθε στή Χίο καί ἀνέλαβε τά ποιμαντικά του καθήκοντα. Τότε δημιουργήθηκε καί ἡ Ἐξαρχία Πυργίου καί Βολισσοῦ, ἀποσπασμένη ἀπό τή Μητρόπολη Χίου καί ὑπαγομένη ἀπ'εὐθείας στόν Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, καθώς καί τά Σταυροπηγιακά Μοναστήρια Νέα Μονή, Μονή Μουνδῶν κ.ά. Τά σπουδαιότερα προνομιακά σουλτανικά Φιρμάνια, πού ἐκδόθηκαν κατά τή ἐποχή τῆς Τουρκοκρατίας, ἦσαν, κατά χρονική σειρά, τοῦ Μουράτ τοῦ Γ', τοῦ Ἰμπραήμ, τοῦ Μαχμούτ τοῦ Α', τοῦ Ὄσμάν τοῦ Γ', τοῦ Μαχμούτ τοῦ Β' κ.ά. Βέβαια υπῆρχαν πολλές περιπτώσεις κατά τίς ὁποῖες οἱ Τούρκοι εὕρισκαν εὐκαιρία νά καταργοῦν τά προνόμια αὐτά καί νά ἐξαναγκάζουν πολλούς Χριστιανούς σέ ἐξισλαμισμό ἢ νά χορταίνουν τήν ἀπληστία τους μέ τήν καταβολή πολλῶν λύτρων. Τό Πατριαρχεῖο προσπάθησε κατά καιρούς νά υπερασπίσει τά συμφέροντα τῆς Χιακῆς Εκκλησίας. Μέ πατριαρχικά Σιγίλλια κατοχύρωσε τά προνόμια τῶν Βυζαντινῶν Ἀυτοκρατόρων, ἔδωσε λύση σέ δύσκολα γιά τήν Εκκλησία τῆς Χίου προβλήματα, στήριξε τό ὀρθόδοξο πλήρωμα ἀπό τίς ἐτερόδοξες προπαγάνδες καί βοήθησε τήν παιδεία τῆς Χίου, ἰδιαίτερα ὅταν στό πηδάλιο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ἐθρόνου βρισκόταν Χίοι Πατριάρχες, ὅπως ὁ Ἰωακείμ Β' ὁ Κοκκῶδης, ὁ Ἰωακείμ Δ' ὁ Κρουσουλούδης καί Κωνσταντῖνος Ε' ὁ Βαλλιιάδης.

Κατά την περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας οἱ ἑτερόδοξοι Χριστιανοί, Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ Προτεστάντες, ἐπιδόθηκαν σὲ ἔντονο προσηλυτισμὸ τῶν Ὀρθοδόξων. Ἐκμεταλλεούμενοι τὴν υποδούλωση τῶν Ἑλλήνων στὸν ἀλλόθρησκο Τοῦρκο κατακτητὴ προσπάθησαν νὰ παρασύρουν, ὁ καθένας γιὰ λογαριασμὸ του, τὴν ἐλληνικὴ Ὀρθοδοξία. Τὰ προσχῆματα - ἀληθοφανῆ καὶ παραπλανητικά - ἦσαν:

α) Τὸ ὁμόδοξον (ἡ χριστιανικὴ θρησκεία) ἔναντι τοῦ Ἰσλαμισμοῦ τῶν κατακτητῶν καὶ

β) Ἡ υπόσχεσις τυχόν πολιτικῆς βοήθειας ἀπὸ τοὺς λαοὺς τῆς Δύσεως γιὰ τὴν ἐθνικὴ ἀποκατάσταση.

Στὴ Χίο, κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ, **ἔχουμε τὴν παρουσία πολλῶν Νεομαρτύρων ἀλλὰ καὶ Ὀσίων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν** – Χίων

καὶ μὴ – οἱ ὁποῖοι μαρτύρησαν κάτω ἀπὸ δύσκολες συνθῆκες. Μερικοὶ, ἐπίσης, Χῖοι μαρτύρησαν σὲ ἄλλα μέρη καὶ ἄλλοι πάλι πέρασαν ἀπὸ τὸ νησί μας γιὰ νὰ ἐνισχυθοῦν στὸ μαρτύριο ἀπὸ τοὺς ἐδῶ σπουδαίους πνευματικούς,

τὸν

Ἅγιο Μακάριο τὸν Νοταῖ,

Ἀρχιεπίσκοπο Κορίνθου,

τὸν Ἅγιον Νικηφόρο

κ.ά. Ἐνδεικτικὰ καὶ μόνον ἀναφέρουμε τοὺς Χίους Νεομάρτυρες

Γεώργιο

(ἀπὸ τὸ Πιτυός),

Δημήτριο

(ἀπὸ τὴ Χίο) καὶ

Νικόλαο

(ἀπὸ τὴν Καρυές Χίου. Ἀπὸ τοὺς μὴ Χίους ἀναφέρουμε τοὺς Νεομάρτυρες

Θεόφιλο

τὸν Ζακύνθιο,

Νικήτα

ἀπὸ τὴ Νίσυρο,

Μανουὴλ

ἀπὸ τὰ Σφακιά,

Ὀνούφριο

τὸν Ὀσιομάρτυρα,

Σταμάτιο, Ἰωάννη καὶ Νικόλαο ἀ

πὸ τὴν Σπέτσες κ.ά.

Σημερινή κατάσταση (Περίοδος, 1912 – σήμερα)

Στις 11 Νοεμβρίου 1912 η Χίος ελευθερώθηκε από τον τουρκικό ζυγό. Ο τότε Μητροπολίτης **Ίερώ νυμος (Γοργίας)** τέλεσε την επίσημη Δοξολογία των *Έλευθεριών* στον Ίερό Μητροπολιτικό Ναό Χίου την ημέρα της εορτής των πολιούχων Αγίων Μηνᾶ, Βίκτωρος και Βικεντίου και έκτοτε γιορτάζεται, η διπλή αυτή γιορτή, μέχρι σήμερα.

Παρά την αλλαγή της πολιτικής καταστάσεως η εκκλησιαστική κατάσταση παρέμεινε η ίδια. Η Ίερά Μητρόπολις Χίου εξακολουθούσε να υπάγεται στο Οικουμενικό Πατριαρχείο.

Τό 1922, κατά την Μικρασιατική καταστροφή, επειδή πολλοί Αρχιερείς, Ίερείς και χιλιάδες κατατρεγμένων προσφύγων ήλθαν από την Μ. Ασία στη Χίο - και όχι μόνον -, η Έκκλησία έλαβε πρόνοια και διχοτόμησε τις ακμαιότερες Μητροπόλεις των **«Νέων Χωρών»** και εγκατέστησε σ' αυτές τούς εκ Μ. Ασίας έμπεριστατους Μητροπολίτες.

Έτσι, τό 1924 η περιοχή της κεντρικής και βόρειας Χίου μαζί με τις Οινούσες και τᾶ Ψαρά απέτελεσαν τήν Ι. Μητρόπολιν Καρδαμύλων με έδρα τᾶ Καρδάμυλα και Μητροπολίτη Καρδαμύλων τόν, από Κορυτσᾶς, Χίον εκ Θυμαίων **Ίωακείμ (Στρουμπή)**.

Τό 1928, τό **Οίκουμενικό Πατριαρχείο**, σέ συνεννόηση με τήν Εκκλησία τής Ελλάδος, σύμφωνα με τόν **Νόμο 3615/12-7-1928** παραχώρησε τήν διοικητικήν μέριμνα στη Εκκλησία τής Ελλάδος και κράτησε τήν πνευματική δικαιοδοσία, δηλαδή νά αναγγέλλεται η εκλογή του εκάστοτε Μητροπολίτη στό Οικουμενικό Πατριαρχείο, και στις Θείες Λειτουργίες ο Μητροπολίτης νά μνημονεύει τό όνομα του Οικουμενικού Πατριάρχη.

Τό 1933 με τόν θάνατο του Μητροπολίτη Χίου **Πολύκαρπου** η Μητρόπολη Καρδαμύλων συγχωνεύθηκε πάλι με τή Μητρόπολη Χίου και μετατέθηκε ο Καρδαμύλων

Ίωακείμ

στή Μητρόπολη Χίου.

Οι τελευταίοι Μητροπολίτες Χίου μετά τον Ίωακείμ ἦσαν ὁ Παντελεήμων (Φωστίνης), ὁ Παῦλος (Πολυμερόπουλος), ὁ Χρυσόστομος Γιαλούρης), ὁ Νικηφόρος (Τζιφόπουλος) και ο Διονύσιος (Μπαϊρακτάρης).

□□□□□□□□□□ Σήμερα ἡ Ἱερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν ποιμαίνεται ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν , Υπερτίμον καὶ Ἐξαρχον πάσης Ἰωνίας **Μάρκον (Βασιλάκη)**, ὁ ὁποῖος χειροτονήθηκε Μητροπολίτης Χίου τὴν 8^η Οκτωβρίου 2011 καὶ ἐνθρονίστηκε τὴν 10^η Νοεμβρίου 2011. □

*

ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΧΙΟΥ

325.....Δωρόθεος

431.....Ευτρόχιος ἢ Εντρέχιος

431.....Παράλιος

434.....Θεοσέβιος

448 – 451.....Τρύφων

680.....Γεώργιος

783 – 787.....Θεόφιλος

Θ' ή Ι' αιών..... Κωνσταντίνος

Ι' ή ΙΑ' » Νικόλαος

1256.....Μητροπολίτης Σμύρνης (προσάρτησις)

1315 – 1320.....Χηρεία

1326.....Ο Σμύρνης Ξενοφών (προεδρικῶς)

1346.....Κωνσταντίνος

1347.....Ο Φιλαδελφείας Μακάριος (προεδρικῶς)

1365.....Νεόφυτος

1365 – 1565.....Η Μητρόπολις διοικείται υπό «*Δικαίων*», ως ἄκολούθως:

1365.....Ἱερομόναχος Λάζαρος

1380 -1381.....Ίω. Δαλασσηγός

1387.....Ιερομόναχος Ιερεμίας

1394.....Θεόδωρος Κορέσης

1452 – 1453Ο Μ. Χαρτοφύλαξ καί Πρωτοστάτης τῆς Χίου Νικόλαος

□

Ἀρχιεπίσκοποι ἢ Μητροπολίτες

1571.....Ο Ρόδου ὡς Ἐξάρχος

1571 – 1575.....Γαβριήλ Καλλικάτζαρος

1575 – 1578.....Ο Πατριάρχης Μητροφάνης

1578 – 1585.....Ἰππόλυτος ὁ Κρής

1585 – 1593.....Μητροφάνης ὁ Λύβιστος

1593 – 1600.....Συμεών ο΄ Χίος

1600 – 1612.....ΗΣαΐας

1612 – 1618.....Νεόφυτος

1618 – 1634.....΄Ιγνάτιος

1634 -Ματθαΐος

1634 (;).....Παΐσιος

1634 – 1639Κύριλλος΄ Αμύγδαλος, Χίος

1639 – 1641.....Παρθένιος

1641 – 1655.....Ίερεμίας

1655 –1656.....Γαβριήλ

1656 – 1657.....Νεόφυτος, Χίος

1657 – 1658.....Γεράσιμος

1658 – 1659.....Κύριλλος

1659 – 1662.....Θεοφάνης

1662 – 1672.....Ίγνάτιος Νεοχώρης, Χίος

1672 – 1674.....Νεόφυτος

1674 – 1676.....πρ. Πατριάρχης Γεράσιμος

1676 – 1683.....Γρηγόριος Βεστάρχης, Χίος

1683 – 1700.....πρ. Πατριάρχης Ιάκωβος, Χίος

1700 – 1714.....Γεννάδιος ο' Λέριος

1714 – 1717.....Γεράσιμος ο' Λέριος

1717 – 1741.....Δανιήλ ο' Κρής

1741 – 1762.....Διονύσιος ο' Σαρμουρκάσης

1762 – 1763.....'Αγάπιος

1763.....Διονύσιος (β' (;)ποιμαντορία)

1763 – 1765Νικηφόρος Μάνος

1765 – 1767.....'Ανατόλιος

1767 – 1775.....Βενέδικτος

1775 – 1787Σεραφείν Ροΐδης, Χίος

1787 – 1788.....'Ανθιμος

1788 – (;).....Γαβριήλ Κατζώνης ή Κοτσόνης

(;)- 1798.....Μητροφάνης

1798 – 1816.....Διονύσιος

1816 – 1817.....Παρθένιος

1817 – 1822.....Πλάτων Φραγκιάδης (Εθνομάρτυς), Χίος

1822 – 1825.....Χηρεία

1825 – 1828.....Δανιήλ Κοντούδης, Χίος

1828 – 1829.....Χηρεία

1829 – 1837.....Γρηγόριος Κωνσταντινίδης, Χίος

1837 – 1839.....Κοσμᾶς

1839 – 1855.....Σωφρόνιος

1855 – 1856.....Γρηγόριος Κωνσταντινίδης(β' ποιμαντορία 19 ημερών)

1856 – 1860.....Νεόφυτος Δρυμάδης

1860 – 1877.....Γρηγόριος Βυζάντιος

1877 – 1881.....'Αμβρόσιος Κωνσταντινίδης

1881 – 1887.....'Αμβρόσιος Χρησιδης

1887 – 1909.....Κωνσταντίνος Δεληγιάννης, Χίος

1909 – 1931.....Ιερώνυμος Γοργίας, Χίος

1931 – 1933.....Πολύκαρπος Βαρβάκης

1933 – 1946.....Ίωακείμ Στρομπής, Χίος

1946 – 1962.....Παντελεήμων Φωστίνης

1962 – 1965.....Χηρεία. Τοποτηρητής ο Μυτιλήνης Ιάκωβος Β΄

1965 – 1966.....Παῦλος Πολυμερόπουλος

1966 – 1967..... Χηρεία. Τοποτηρητής ο Μυτιλήνης Ιάκωβος Β΄

1967 – 1978.....Χρυσόστομος Γιαλούρης

1978 – 1979..... Χηρεία. Τοποτηρητής ο Μυτιλήνης Ιάκωβος Β΄

1979.....Νικηφόρος Τζιφόπουλος

1979..... Χηρεία. Τοποτηρητής ο Μυτιλήνης Ιάκωβος Β΄

1979 - 2011.....Διονύσιος Μπαϊρακτάρης

2011..... Χηρεία. Τοποτηρητής ο Μηθύμνης Χρυσόστομος

2011 - σήμερα Μάρκος Βασιλάκης, Χίος